

Momentul istoric în care Partidul Muncitoresc Român și-a expus politica agrară l-a constituit Plenara C.C. al P.M.R. din 3-5 martie 1949. Atunci s-a stabilit ca obiectiv fundamental al politicii agrare a partidului, transformarea socialistă a agriculturii, iar ca sarcini intermediare îngrădirea posibilităților de exploatare ale chiaburimii și desfășurarea unei munci de convingere a țăranilor pentru a trece, pe baza liberului consimțământ, la agricultura socialistă.

Rezoluția din 3-5 martie 1949 preciza că alături de proprietatea privată există în agricultură și sectorul socialist, din care făceau parte: Gospodăriile Agricole de Stat, Cooperativa sătească, în reorganizare și Stațiunile de Mașini Agricole și Tractoare. Vasile Luca, secretar al C.C. al P.M.R., într-un articol apărut în oficiosul Kominformului, „ Pentru pace trainică, pentru democrație populară” și reluat de „Scânteia”, identifica trei tipuri de cooperative: primul era de consum-aprovizionare, prelucrare și desfacere, al doilea de producție meșteșugărească și al treilea era de producție agricolă și alte feluri de asociații (de exemplu: comasarea loturilor țărănești)¹.

Aceeași rezoluție amintea de existența întovărășirilor, menționând că: „...În nenumărate sate, țăranii săraci și mijlocași au constituit întovărășiri pentru a-și munci pământul cu tractoarele satului. În acest scop au înlăturat hotarele (răzoarele) care despărteau micile lor loturi, lăsând doar țăruși pentru delimitare și au trecut cu tractoarele închiriate de la S.M.T. peste întreaga întindere...Ajutorul acordat de S.M.T. țăranilor săraci și mijlocași care se asociază în tovărășii sau cooperative de muncă agricolă trebuie să fie însoțit de sfaturi și îndrumări practice pentru ridicarea nivelului agrotehnic...”².

Și la nivelul județului, după 1950 a regiunii Hunedoara (care includea și o mare parte din actualul județ Alba) s-au luat o serie de măsuri pentru aplicarea în practică a sarcinilor prevăzute în Rezoluția Plenarei din 3-5 martie 1949. Ministerul Agriculturii a întocmit un plan de regrupare a tuturor terenurilor și proprietăților agricole aparținând statului. Operațiunea era considerată ca fiind de o importanță economică deosebită, deoarece avea menirea de a organiza „G. A. S. - uri puternice, rentabile, ca să fie pilde pentru țăranimea muncitoare”³.

Într-o primă fază s-au făcut lucrări preliminare de identificare și stabilire a unităților de bază, în jurul cărora trebuia să se facă regruparea, iar în faza a doua au fost identificați țăranii și proprietățile lor, care urmau să fie predate, prin schimb, statului. Acțiunile din cea de-a doua fază erau „cele mai importante pentru reușita acțiunii de regrupare, deoarece schimbul trebuie făcut astfel încât să nu nemulțumească țăranimea muncitoare și să nu dea posibilitatea unei solidarizări a acesteia cu chiaburimea”⁴.

Gheorghiu-Dej schița sarcinile partidului în procesul colectivizării, astfel încât, într-o primă etapă trebuia să aibă loc excluderea chiaburilor din cooperativele agricole,

¹ Scânteia, nr.1495 din 5 august 1949

² Rezoluții și Hotărâri ale C. C. al P.M.R., Editura P.M.R., 1951, vol I, 1948-1950, p.98-99

³ Direcția Județeană Hunedoara-Deva a Arhivelor Naționale (în continuare: DJHAN), fond: Comitetul Regional P.C.R. Hunedoara, dosar 787/1950, fila 5

⁴ Ibidem. fila 6

iar în cea de-a doua urma ca țăranii săraci și mijlocași să fie convinși să adere la aceste forme colective de muncă. Ca măsură preliminară, au fost constituite întovărășirile⁵.

Pe parcursul anului 1950, autoritățile comuniste recurg la metode diverse, unele mai puțin ortodoxe, specifice unui regim totalitar, pentru intensificarea procesului colectivizării agriculturii. Ana Pauker, principala responsabilă a procesului, nu a avut o atitudine constantă în campania de colectivizare. Într-o primă fază, ea a manifestat o prudență deosebită, urmând ca din primăvara anului 1950 să recurgă la forță, având loc o adevărată „isterie a colectivizării”, care a generat revolte țărănești și ciocniri violente cu reprezentanții organelor statului⁶.

În vara-toamna anului 1950 Ana Pauker se află la Moscova pentru tratament medical, astfel încât responsabil cu colectivizarea agriculturii rămâne Alexandru Moghioroș, un apropiat a lui Dej. Moghioroș va supune unor critici virulente abuzurile înfăptuite de organele de partid locale și de stat în procesul constituirii gospodăriilor colective, care au culminat cu ședința Secretariatului Comitetului Central din 10-11 octombrie 1950, în care se reiterează faptul că intrarea în G.A.C. trebuie să fie liber consimțită, iar chiaburul trebuie îngrădit și nu lichidat. Se recomanda ca, deocamdată, să se pună accentul pe întărirea gospodăriilor deja înființate.

Ca urmare a opoziției țăranilor la politica de colectivizare, la finele anului 1950 ritmul colectivizării este încetinit, urmând ca în 1951, regimul comunist să-și modifice strategia.

În februarie 1951, la o ședință a Biroului Politic se pune problema întovărășirilor, Dej pronunțându-se pentru crearea lor, în timp ce Ana Pauker și-a manifestat opoziția, invocând o masivă părăsire a G.A.C.-urilor din partea țăranilor înscriși deja, pentru aceste forme intermediare⁷. În scopul clarificării căii de urmat, s-a luat hotărârea ca o delegație oficială să se deplaseze la Moscova. Aici, Stalin sprijină inițiativa lui Dej, deși Pauker invocă din nou motivele sus-menționate. În aprilie-mai, se decide trecerea la crearea întovărășirilor, Ana Pauker fiind însărcinată să pregătească un proiect de hotărâre în acest sens. Problema este tergiversată timp de 6 luni, până când Dej se va ocupa personal de problemă. Unii autori, printre care se numără Robert Levy, consideră că Ana Pauker ar fi fost adepta întovărășirilor tip T.O.Z.⁸, fapt contestat de alți cercetători⁹. Indiferent de poziția adoptată de Ana Pauker în problema întovărășirilor, hotărâtoare s-a dovedit a fi decizia sovieticilor, Dej recunoscând, de altfel, la Plenara din 30 noiembrie-5 decembrie 1961 că „...abia la Moscova s-a adoptat hotărârea de a se introduce întovărășirea”¹⁰. Cert este, de asemenea, faptul că factorul decisiv în căderea celor trei (Pauker, Luca și Georgescu) a fost cel extern, în speță, Stalin, unicul în măsură să fixeze destinele liderilor comuniști din țările-satelite¹¹.

La 12 martie 1951, în Directivele C.C. al P.M.R. cu privire la alegerea organelor conducătoare de partid, se dezvăluie excesele comise, fiind acuzați numeroși activiști de partid și funcționari din aparatul de stat, care n-au respectat principiul liberului consimțământ la constituirea gospodăriilor colective. Într-un articol publicat în

⁵ Dennis Deletant, *Teroarea comunistă în România. Gheorghiu-Dej și statul polițienesc, 1948-1965*, București, Polirom, 2001, p.106

⁶ Dan Cătănuș, Octavian Roske, *Colectivizarea agriculturii în România. Dimensiunea politică*, vol. I (1949-1953), Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului (I.N.S.T.), București, 2000, p.27

⁷ Ibidem, p.28-29.

⁸ Robert Levy, *Gloria și decăderea Anei Pauker*, București, Polirom, 2002, p.96

⁹ Dan Cătănuș, Octavian Roske, *Colectivizarea agriculturii în...*, p.29).

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Florin Constantiniu, *Diplomații români și devierea de dreapta*, București, Tritonic, 2003, p.16

„Scânteia”, Gheorghiu-Dej recunoștea că s-au produs „denaturări ale liniei partidului cu privire la întărirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare”, folosindu-se „metode străine partidului, promisiuni demagogice ...”¹².

Condamnând abuzurile comise, Dej afirma că s-au produs „abateri grosolane de la linia partidului, unele comitete raionale organizând întreceri pe baza unor planuri alcătuite din birou, având ca obiectiv înființarea a cât mai multe gospodării, ceea ce adus la un ritm forțat de creștere a numărului gospodăriilor colective...”¹³.

Documentele oficiale relevă starea de fapt menționată mai sus, care a continuat ani la rând. Astfel, Sfatul Popular al regiunii Hunedoara - Secțiunea Agricolă într-un „Referat privind munca de cooperativizare și întărirea economico-organizatorică a sectorului socialist în regiunea Hunedoara” menționa că: „munca de cooperativizare a agriculturii la noi în regiune are și unele lipsuri, ca cele de la Hunedoara, Brad și Ilia, unde au fost constituite gospodării colective în zona de munte, unde suprafețele de teren arabil sunt de o fertilitate scăzută. Aceste gospodării colective sunt lipsite de perspective imediate. De exemplu, gospodăria din Cernișoara Florese, raionul Hunedoara, care nu a realizat venituri satisfăcătoare. Membrii colectivști din aceste unități își asigură existența din salariul pe care-l primesc ca mineri sau ca muncitori forestieri și nu din gospodăria colectivă. Considerăm că, în unele cazuri, organele raionale fugind după rezultate câștigate ușor, uneori doar de la birou, au neglijat satele de șes, cu o mare pondere economică”¹⁴.

În martie 1931 apărea articolul lui Stalin intitulat „Amețeală de pe urma succeselor”, în care acuza organele locale de „zăpăceală” și în care critica excesele comise în construcția colhoznică. Apariția articolului a fost urmată de Hotărârea C.C. al P.C.U.S. „Cu privire la lupta contra denaturărilor liniei partidului în mișcarea colhoznică”, care condamna practicarea metodelor de constrângere în procesul colectivizării. În Hotărâre exista o prevedere care le permitea țăranilor, dacă doreau, să iasă din colhoz, fapt ce a dus ca la 11 iulie 1930, din 10 milioane de gospodării colhoznice să mai rămână 6 milioane, acțiunea periclitând întregul proces, astfel încât, în toamnă au fost reluate presiunile asupra țăranilor pentru a reintra în colhoz¹⁵.

Ca și în U.R.S.S., articolul lui Dej a fost urmat de apariția „Hotărârii C.C. al P.M.R. asupra muncii pe tărâmul construirii gospodăriilor agricole colective și a întovărășirilor agricole” din 18 septembrie 1951.

Trebuie precizat faptul că întovărășirile, agricole și zootehnice, au întâmpinat mai puțină opoziție din partea țăranilor, decât G. A. C.-urile, însă comuniștii vedeau în ele un pas intermediar spre procesul colectivizării. În ziare se făceau îndemnuri de genul: „Să grăbim formarea întovărășirilor!”, „Să alcătuim cât mai multe întovărășiri!”, „Organizarea întovărășirilor-sarcină de frunte”, „Să intensificăm munca politică pentru organizarea întovărășirilor”. Începând din 1951, presa de partid încerca să demonstreze că asociațiile și cooperativele erau doar forme tranzitorii către faza finală a colhozurilor.

Așadar, principalele acte normative care au fixat cadrul de activitate al întovărășirilor agricole sunt „Hotărârea C.C. al P.M.R. cu privire la munca pe tărâmul construirii gospodăriilor agricole colective și a întovărășirilor agricole” din 18

¹² Scânteia, nr.2046 din 23 mai 1951.

¹³ Octavian Roske, Colectivizarea agriculturii în România (1949-1962), în: Arhivele totalitarismului, anul I, nr.1/1993.

¹⁴ DJHAN, fond: Sfatul Popular al județului Hunedoara-Secția Agricolă, dosar 20/1954.

¹⁵ Roy Medvedev, Despre Stalin și stalinism. Consemnări istorice, București, 1991, p.92.

septembrie 1951.¹⁶ și Hotărârea nr.99/25 ianuarie 1952 referitoare la aprobarea Statutului model al întovărășirilor agricole de țărani muncitori pentru cultivarea laolaltă a pământului¹⁷.

Alături de acestea, o serie întreagă de hotărâri și decrete au completat cadrul legislativ referitor la întovărășiri, printre care amintim: Hotărârea nr.1295 din 31 iulie 1954 privind regimul de impunere al gospodăriilor aparținând membrilor întovărășirilor agricole supuse impozitului prevăzut de Decretul nr.124/1952 asupra impozitului agricol¹⁸; Decretul nr. 212 din 5 iunie 1955 privind impozitul pe terenurile gospodăriilor agricole colective, întovărășirilor agricole și asociațiilor de cultivatori¹⁹; Hotărârea nr.465 din 5 aprilie 1956 referitoare la acordarea unor înlesniri la impozitul agricol gospodăriilor agricole individuale, pentru animalele și terenurile aduse în cadrul întovărășirilor de creștere în comun a animalelor²⁰; Decret nr.247 din 2 iunie 1958 pentru modificarea Decretului nr.380/1957 privind impozitul pe terenurile G.A.C., C.A.P. și Întovărășirilor Agricole²¹.

În Hotărârea din 18 septembrie 1951, C.C. al P.M.R. considera că „trebuie să se acorde o atenție deosebită organizării țăranimii muncitoare în întovărășiri agricole, alcătuite după exemplul întovărășirilor agricole cunoscute în U.R.S.S. sub denumirea de t.o.z.” (n.a. t.o.z.-acronimul rusesc pentru Asociația de Cultivare în Comun a Pământului). Erau menționate, de asemenea, și trăsăturile întovărășirii agricole, după cum urmează: „reprezintă o formă inferioară de cooperatie agricolă de producție, în care pământul, vitele și mijloacele de producție nu sunt colectivizate, ci rămân în proprietatea țăranilor întovărășiți, în care țăranii întovărășiți, pe baza desființării haturilor (răzoarelor), își pun laolaltă parcelele de pământ în scopul aplicării măsurilor agrotehnice și folosirii tractoarelor și mașinilor agricole pentru ridicarea producției agricole, în care țăranii întovărășiți fac în comun muncile agricole și rezolvă în comun toate problemele gospodărești...întovărășirea agricolă se deosebește de gospodăria colectivă, în care pământul, vitele de muncă, uneltele mari, ca și munca membrilor ei, sunt colectivizate...”²².

Întovărășirile agricole erau considerate a fi o formă inferioară a cooperatiei de producție agricolă și, în același timp, o etapă intermediară de trecere spre forma superioară-gospodăria colectivă.

Merită reținute și unele dintre principiile care guvernau constituirea unei întovărășiri agricole: asocierea de bunăvoie a țăranilor săraci și mijlocași; pământul nu se colectiviza, dar de comasa în câmpuri comune; întovărășirea se înființa ca asociație de producție, care nu se desfăcea după terminarea campaniei agricole; vitele de muncă și de producție, mașinile agricole și alt inventar, care aparțineau membrilor întovărășiți, rămăneau în proprietatea lor; întovărășirile primeau ajutorul de muncă din partea S. M. T. - urilor, pe bază de contracte²³.

¹⁶ Dan Cătănuș, Octavian Roske, Colectivizarea agriculturii în..., p.246-265

¹⁷ Gheorghe Iancu, Virgiliu Țărău, Ottmar Trașcă, Colectivizarea agriculturii în România. Aspecte legislative. 1945-1962, Presa Universitară Clujeană. Colecția "Bibliotheca Historica" a Bibliotecii Centrale Universitare "Lucian Blaga", Cluj-Napoca, 2000, p.189-195.

¹⁸ Ibidem, p. 328-329.

¹⁹ Ibidem, p. 339-343.

²⁰ Ibidem, p. 354.

²¹ Ibidem, p. 405-412.

²² Dan Cătănuș, Octavian Roske, op. cit. p. 259-260.

²³ Ibidem, p. 260.

Hotărârea C. C. al P.M.R. din 18 septembrie 1951 trasa sarcini și responsabilități organelor și instituțiilor implicate în procesul organizării întovărășirilor (amintim aici comitetele executive ale Sfaturilor Populare regionale și raionale și S. M. T.-urile, sub conducerea Ministerului Agriculturii și a comitetelor regionale și raionale ale P.M.R.), precizând că Ministerul Agriculturii urma să elaboreze un statut-model al întovărășirii, pentru lucrarea în comun a pământului.

Acesta din urmă a fost stabilit prin Hotărârea nr. 99 din 25 ianuarie 1952 privitoare la înființarea, organizarea și funcționarea gospodăriilor agricole colective și întovărășirilor agricole de țărani, pe baza statutului-model, care revizua Hotărârea din 18 septembrie 1951.

Noutatea actului normativ se referea la durata de existență a întovărășirii, acum țărani nemaiputând să părăsească această formă cooperatistă de exploatare a pământului, decât pentru a trece în forma superioară, în plan ideologic, a gospodăriei colective²⁴.

Totuși, articolul 16 stipula faptul că cel care dorea să se retragă din întovărășire putea să facă acest lucru numai după terminarea anului agricol, urmând să primească, la marginea perimetrului comasat, o suprafață de pământ corespunzătoare celei cu care a intrat în întovărășire²⁵.

Articolul 14 al Hotărârii nr. 99 simplifica procedurile de constituire a întovărășirii, legalitatea fiind asigurată de prezența procesului verbal de constituire, care trebuia predat la Comitetul Executiv al Sfatului raional.

La fel ca și în Hotărârea din 18 septembrie 1951, cea din ianuarie 1952 excludea din rândul întovărășiților „chiaburii, speculanții, oamenii care trăiesc din exploatarea muncii altora”, putând deveni membri numai țărani săraci și mijlocași.(art.12)²⁶.

Până în anul 1952 nu erau criticate metodele folosite în procesul colectivizării. Din 1952, odată cu demascarea grupului antipartinic, dușmănos partidelor comuniste și muncitorești, Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu au fost trași la răspundere pentru „combinarea unei devieri de dreapta, cu o orientare de stânga aventuristă, prin călcarea în picioare a principiului participării voluntare a țăranilor la transformarea socialistă a agriculturii”, după cum afirma Gheorghiu-Dej la al II-lea Congres al P.M.R. din 23-28 decembrie 1955. Dej arunca astfel responsabilitatea pentru eșecul și victimele colectivizării de partea „grupului exterior”²⁷.

Ilustrăm cele afirmate prin prezentarea unei dări de seamă asupra activității comitetului de inițiativă a întovărășirii „Drumul socialismului” din satul Sântandrei, comuna Cristur, raionul Hunedoara: „Având la bază la bază experiența Uniunii Sovietice, care ne arată că pentru a lichida exploatarea omului de către om, socialismul nu poate fi construit numai la oraș și în industrie, ci și la sate și în agricultură, Partidul nostru, prin Rezoluția plenară a C.C. al P.M.R. din 3-5 martie a arătat drumul just pe care trebuie să-l urmeze țăranimea muncitoare, pentru a scăpa de mizerie, sărăcie și exploatare chiaburească, pășind pe drumul transformării socialiste a agriculturii...au trecut 4 ani de la această Plenară istorică, timp în care Partidul și Guvernul nostru au obținut succese importante în acest domeniu, creându-se la noi peste 1800 G.A.C.-uri și peste 2000 T.O.Z., la baza cărora stă noua tehnică, muncindu-se în condiții mult mai avansate și obținându-se recolte tot mai mari față de sectorul individual...Pe lângă

²⁴ Gheorghe Iancu, Virgiliu Țărău, Ottmar Trașcă, op.cit., p.191

²⁵ Ibidem, p.192.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Octavian Roske, Colectivizarea agriculturii în România (1949-1962), în: Arhivele totalitarismului, anul I, nr.1/1993, p.160

Rezoluția din martie, a fost elaborată și Hotărârea din 18 septembrie 1951, care de asemeni a venit în ajutorul țărănimii muncitoare, ajutând-o și îndrumând-o, pentru a se uni de bunăvoie în întovărășiri agricole, care nu se desfac după fiecare campanie, ci se dezvoltă și consolidează continuu, ajungând la o treaptă superioară a cooperăției, la G.A.C.

Tot prin Hotărârea din 18 septembrie a fost trasată sarcina Ministerului Agriculturii pentru a elabora Statutul-model, care este legea de bază după care se conduc aceste întovărășiri, însă datorită faptului că în sânul partidului nostru a existat oportunismul lui Vasile Luca, susținut de Ana Pauker și Teohari Georgescu, care și-au pierdut simțul de clasă și au devenit dușmani ai poporului muncitor, au căutat să frâneze și să împiedice dezvoltarea economiei noastre naționale. În domeniul transformării socialiste a agriculturii, Ana Pauker răspundea în fața C.C. de această problemă, cu toate acestea ea a căutat să frâneze dezvoltarea sectorului socialist în agricultură și dezvoltarea G.A.S., precum și să întârzie elaborarea statutului model al întovărășirilor agricole...²⁸.

Un alt exemplu îl constituie documentul emanat de la Comitetul de Partid-regiunea Hunedoara, datat 1952 și intitulat „Raport asupra muncii desfășurate de Comitetul Regional și Raioanele de partid în crearea G.A.C. și întovărășirilor”: „Comitetul Regional de Partid analizând munca depusă de către Comitetul Regional, raionale și de organizațiile de bază ale partidului, apreciază că în urma muncii politice desfășurate în mijlocul țărănimii sărace și mijlocașe din satele din Regiunea noastră a obținut rezultate însemnate în aplicare Rezoluției din 3-5 martie a C.C. al P.M.R., de o mare importanță fiind și Hotărârea C.C. al P.M.R. din 18 septembrie 1951, care a înarmat partidul nostru și a demonstrat cu tărie justetea liniei politice leninist - staliniste stabilite în Plenara din 3-5 martie 1949.

Cauzele profunde ale abaterilor și lipsurilor în munca Partidului în aceste domenii de activitate au fost pe deplin dezvăluite de Plenara C.C. al P.M.R. din mai 1952, când C.C., în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a demonstrat linia antimarxistă, antileninistă a grupului de deviatori de dreapta, Vasile Luca, Ana Pauker și Teohari Georgescu, care au dus o politică oportunistă, opusă liniei trasate de partid la Plenara din 1949 și care a avut ca efect întârzierea organizării întovărășirilor de tip T.O.Z. și crearea de noi G.A.C.-uri, tolerând, totodată existența chiaburilor în G.A.C...²⁹.

După cum menționează și documentele vremii, la Plenara C.C. al P.M.R. din 27-29 mai 1952, Ana Pauker va fi înlăturată, iar în decembrie, același an, Dej informa Consiliul de Miniștri că „ritmul creșterii gospodăriilor colective și T.O.Z.-urilor va fi mai intens în viitor”, redând dreptul de a aproba înființarea noile colective, comitetelor locale de partid. Urmarea constă în reapariția exceselor din 1950 respectiv, exercitarea de presiuni asupra țăranilor în scopul includerii acestora în structurile colectiviste, comasări coercitive și, bineînțeles, protestele și revoltele țăranilor³⁰.

Teama țăranilor era îndreptățită, după cum reiese și din „Referatul despre cele constatate în raioanele Ilia și Orăștie, despre cum se muncește de către organele de partid și de Stat pentru crearea de întovărășiri tip T.O.Z.”, care menționează că în satul Turdaș s-a creat o întovărășire cu 24 de țărani săraci și mijlocași, fiind dislocați din perimetrul întovărășirii 34 de țărani. În satul sus-menționat, înainte de constituirea întovărășirii, o parte din pământ fusese comasat și pentru G.A.S., „iar când s-au adunat țăranii dislocați de pământ la Sfatul comunal pentru a semna că sunt de acord cu

²⁸ DJHAN, fond: Sfatul Popular al județului Hunedoara - Secția Agricolă, dosar 28/1953

²⁹ Idem, fond: Comitetul Regional PCR-Hunedoara, dosar 703/1952, fila 72.

³⁰ Robert Levy, op. cit. p.97

schimbul pământului, au fost arestați: Toloba Maria-țăran mijlocaș, Igna Remus-mijlocaș și Lazăr Maria-chiabură, pentru faptul că nu au semnat pentru schimbul de pământ. Aceștia au fost ținuți arestați circa o lună de zile. După aceasta s-au început lucrările de comasare pentru întovărășire, iar când li s-a cerut țăranilor dislocați de pământ să semneze pentru schimbul de pământ intrat în perimetrul întovărășirii, a fost de față și șeful de post de Miliție. De data aceasta nu a refuzat nici un țăran să semneze pentru schimbul de pământ. Părerea noastră este că nu au refuzat, deși nu au fost mulțumiți de terenurile primite la schimb, pentru că le-a fost frică că vor fi arestați”³¹.

Alte rapoarte, de această dată de la Biroul Hațeg, menționau că „starea de spirit a țăranilor întovărășiți din comuna Sălașul Superior este agitată și comentează nefavorabil faptul că după ce au ieșit din întovărășire au fost înregistrați în registrul agricol cu suprafețe mai mari de pământ, față de cât au avut la intrarea în întovărășire, lucru constatat cu noile operațiuni de impunere la cote. Astfel, țăranul mijlocaș Iovănescu Gavrilă, înainte de a intra în întovărășire a fost trecut la cote în categoria de la 3-4 ha, iar după ieșirea din întovărășire este trecut la 4-5 ha. În această situație sunt toți cei 37 foști întovărășiți, care comentează în sensul că aceasta este o metodă de intimidare împotriva celor care nu sunt de acord cu întovărășirea”³².

*Nemulțumiri au produs și schimbările de terenuri pe care țăranii erau obligați să le facă în momentul comasării loturilor în vederea constituirii unei gospodării colective. De exemplu, în comuna Râu Bărbat cauzele nemulțumirii „sunt pământul dat în schimb, pământ sărac și necultivabil la distanțe mai mari, fără posibilități pentru unele familii”.*³³ *Aceeași cauză a nemulțumirii a constituit-o și crearea întovărășirii din Mintia, unde „s-a creat cu 23 țărani săraci și mijlocași, fiind dislocați 57 țărani. Din cei dislocați, cam 35 familii nu au schimbat pentru schimbul de pământ, fiind nemulțumiți de pământul pe care l-au primit în schimb. Pământul, în perimetrul întovărășirii a fost luat numai de categoria I, iar la țăranii dislocați li s-au dat categorii mai slabe.”*³⁴.

Reacțiile țăranilor la constituirea întovărășirilor au fost diverse, după cum rezultă și dintr-o dare de seamă asupra comitetului de inițiativă a întovărășirii „Drumul socialismului” din satul Sântandrei, comuna Cristur, raionul Hunedoara: „...au existat influențe chiaburești, iar oamenii au șovăit. Chiaburii au afirmat că vor veni americanii în 10 ianuarie, ba mai mult, chiaburul Chirilă Dănilă l-a amenințat pe secretarul organizației de bază, Ursu Pavel, că va fi spânzurat peste puțin timp, deoarece se face vinovat de constituirea întovărășirii în comună. Chiaburul Murari Ioan a spus că până ce el va fi în Sântandrei nu se va face gospodărie colectivă; alți chiaburi înrăiți ca Băda Moise, Razba Mihai, Artean Petru și Ocoș Ioan Licu au căutat pe toate căile să zădărnicească crearea întovărășirii...”³⁵.

Politica de clasă a fost aplicată și în cazul întovărășirilor. Legea pentru reforma învățământului a intrat în vigoare la 3 august 1948 și nu spunea nimic despre discriminările sociale, introduse imediat la admiterea în învățământul mediu și superior, de considerentele de „origine socială”, în virtutea cărora fiii de foști moșieri, de chiaburi sau preoți erau respinși. Discriminarea de clasă îi afecta nu numai pe tinerii proveniți din rândul claselor răsturnate de la putere sau cu antecedente politice anticomuniste, dar

³¹ DJHAN, fond: Comitetul Regional P.C.R. Hunedoara, dosar 703/1952, fila 60

³² Ibidem, dosar 1101/1953, fila 212

³³ Ibidem, dosar 326, fila 4

³⁴ Ibidem, dosar 703/1952, fila 59

³⁵ Idem, fond: Sfatul Popular al județului Hunedoara-Secția Agricolă, dosar 28/1953.

și pe tinerii proveniți din rândul „țăranimii muncitoare”. Astfel, copiii țăranilor care se împotriveau intrării în gospodăriile agricole colective sau în întovărășiri erau respinși la examene sau neprimiți la școală, fapt care constituia o pârghe de presiune în plus asupra țăranimii refractare la colectivizare.

Ilustrăm cele afirmate cu o serie de mărturii orale. Astfel, Munteanu Miron din Băcia susține că fratele său nu a putut fi înscris la școală, deoarece nici un membru al familiei nu aderase la întovărășirea din localitate, mai mult „am fost membrii P.N.Ț. și întrețineam legături cu foști membri ai partidului”³⁶.

Florea Emilian din Risculița, țăran mijlocăș, a reușit să-și trimită copilul la școală doar în momentul în care s-a înscris cu 5 oi în întovărășirea din zonă. Același Florea Emilian amintește de un consătean, Oană Dumitru, considerat chiabur, deoarece „exploata prin intermediul cazanului de făcut țuică”, care nu și-a putut înscrie băiatul la școală, chiar dacă aderase la întovărășire, cu 4 oi³⁷.

Turcu Ioan din Brad își amintește că frații lui au putut urma cursurile școlii profesionale doar în momentul în care tatăl lor s-a înscris în întovărășirea din zonă cu 5 oi și a obținut dovada necesară³⁸.

În regiunea Hunedoara, raionul Brad, colectivizarea agriculturii s-a realizat în comunele Crișcior, Baia de Criș, Ribița, Vața, Râșculița și în teritoriile aparținând orașului Brad, toate localitățile amintite fiind situate pe cursul superior al Crișului Alb.

Înainte de organizarea G. A. C. - urilor, respectiv din anul 1955, s-au constituit întovărășiri agricole. Excepție a făcut localitatea Tătăraștii de Criș, comuna Vața, unde sătenii au trecut direct la organizarea G. A. C. - ului, deoarece au observat că terenurile cele mai fertile erau cuprinse în întovărășire, indiferent de înscrierea sau nu a proprietarului.

Întovărășirile au fost înființate în cele mai fertile terenuri ale satelor, iar începutul l-au făcut, de regulă, activiștii de partid, rude ale acestora sau țărani cu pământ slab sau dispersat, pe care l-au schimbat. În întovărășire, țăranii se înscriau doar cu pământul, fără vite sau atelaje. Armonia satului era grav afectată de transferul terenurilor. Organizatorii întovărășirilor erau activiștii de partid de la Raionul Brad și de la Sfatul popular al comunei.

În întovărășire, fiecare țăran lucra pământul cu care s-a înscris sau o suprafață similară. Se lucra fie cu unelte proprii, fie cu unelte de la Stațiunea pentru Mecanizarea Agriculturii (S.M.A.). Recoltele obținute erau împărțite fiecăruia după suprafața lucrată, cedându-se cuantumul pentru folosirea mașinilor agricole.

În satul Țebea din comuna Baia de Criș, întovărășirea s-a organizat în noiembrie 1955 sub denumirea de „23 Decembrie”. În actul de inaugurare a întovărășirii se arăta că ea este constituită în baza Hotărârii din 3-5 martie 1949 a P.M.R., Decretului 151/1950 și Hotărârii C.C. al P.M.R. Actul este semnat în numele Comitetului raional de partid de către prim-secretarul P.M.R., Oprea Gheorghe și în numele Comitetului Executiv al Sfatului popular raional Brad, de către președintele Comitetului, Igescu Vasile.

Darea de seamă asupra activității de inițiere a întovărășirii agricole „ 23 Decembrie „ din satul Țebea arăta că „ P.M.R. se călăuzește după bogata experiență a P.C. al Uniunii Sovietice, în toate problemele și în special în problema transformării socialiste a agriculturii, în vederea asigurării unui trai mai bun țăranimii sărace și mijlocășe, prin asigurarea unei producții mărite la hectar”³⁹.

³⁶ Munteanu Miron, născut 1930.

³⁷ Florea Emilian, născut 1919.

³⁸ Turcu Ioan, născut 1931.

³⁹ DJHAN, fond: Sfatul Popular al județului Hunedoara-Secția Agricolă, dosar 36/1955.

Se aprecia că întovărășirea este forma superioară de asociere pentru lucrarea în comun a pământului, pe baza desființării răzoarelor în scopul aplicării metodelor agrotehnice înaintate, folosirii tractoarelor și mașinilor agricole pentru sporirea producției. La acea dată, 3 noiembrie 1955, 160.000 de familii de țărani săraci și mijlocași erau cuprinși în 5600 de G. A. C. - uri și întovărășiri, la nivelul țării, în timp ce în regiunea Hunedoara existau peste 120 de gospodării colective și întovărășiri.

În darea de seamă sus-amintită era evidențiat și rolul Plenarei P.M.R. din 10-20 august 1953, al Directivelor celui de-al II-lea Congres al P.M.R., prin care se arăta că colectivizarea agriculturii trebuie să asigure clasa muncitoare cu produse agroalimentare, mecanizarea muncilor agricole și rotația culturilor.

Se menționa faptul că în întovărășirea locală erau 16 familii de țărani săraci și mijlocași, cu o suprafață totală de 6,54 ha., acesteia alipindu-i-se și terenul arabil rezervă de stat preluată prin H.C.M. 308/1953 și având 2,58 ha. În fruntea acțiunii s-au situat: Stana Ioan-secretarul organizației de bază, Zeriu Constantin - deputat comunal, Simedrea Pascu și alții, majoritatea angajați.

În ședința de inaugurare s-a constituit un comitet de inițiativă, format din 3 membri (dintre cei înscriși și cu un rol în partid) și s-a întocmit un plan de muncă pentru lămurirea cetățenilor, în vederea atragerii lor în întovărășire. Fiecare membru în parte a primit sarcini ce vizau extinderea întovărășirii, respectarea calendarului și a calității lucrărilor agricole, organizarea de cursuri agrotehnice și politice, vigilența față de dușmani.

Totodată, se afirmă că unii săteni, precum Simion Todor Doja și Oprișa Titu Liviu, chiaburii satului, lansează zvonuri dușmănoase împotriva întovărășirii și atrag de partea lor pe unii țărani mijlocași, printre care sunt amintiți Ievuța Ioan, Ievuța Ileana, Tisu Petru, etc., care nici nu s-au prezentat la chemările Sfatului popular, ducând o acțiune dușmănoasă.

Criteriul de aplicare în teren a categoriei țăranilor, în funcție de suprafața de pământ avută în proprietate, diferă de cel proclamat de la centru. Țăranii mijlocași sunt cei cu o suprafață de pământ de cel puțin 2 ha.

Nu existau criterii riguroase în a aprecia care dintre țărani erau chiaburi. Astfel, cei cu mai mult de 10 ha. erau incluși în această categorie, ca de altfel și cei care aveau moară, cazan de țuică, semănătoare și alte mașini agricole, precum și cei care refuzau să se înscrie în întovărășiri și gospodării colective.

În procesul verbal încheiat în aceeași ședință, se arată că cei dislocați din perimetru au fost chemați la Sfatul popular al comunei Baia de Criș pentru a li se pune în vedere că terenul inclus în perimetrul întovărășirii se va schimba cu un alt teren, conform Decretului 151/1950, indicându-se faptul că schimbul a fost realizat în proporție de 90%.

Una din adresele amintite este emisă de Comitetul Executiv al Sfatului popular al comunei Baia de Criș și datată 3 noiembrie 1955. Prin ea se aduce la cunoștința cetățeanului schimbul hotărât, fără ca el să fie consultat și fără a avea posibilitatea de a se apăra.

În procesul de întovărășire se comitea o dublă nedreptate: era încălcat grav dreptul de proprietate al celor dislocați din perimetru și, sub aparenta justete a schimbului, se ascunde o pedepsire a celui care refuzase să se înscrie în întovărășire, acesta primind pământ în zone mai puțin fertile, cu suprafețe dispersate și la distanță de sat.

Acest fapt i-a determinat pe cei care aveau pământ puțin și slab calitativ să se înscrie de la început în întovărășire, primind pământ în aceeași suprafață în „Lunguri”, zona cea mai fertilă din sat situată la șes.

Întovărășirea din Țebea a fost a patra, în ordinea constituirii și înscrierea s-a făcut până la organizarea G. A. C. - ului, în 1959.

În satul Ribîța, comuna Ribîța, după spusele unor săteni, precum Trifa Ioan, întovărășirea s-a constituit prin 1956, cuprinzând pământul cel mai fertil și trei familii.⁴⁰ A fost înființată pe proprietatea lui, fiind dus până acolo cântând.

În satul Cărăstău, comuna Baia de Criș, întovărășirea a cuprins pământul cel mai bun, înscriindu-se activiștii de partid și oamenii care dețineau terenurile pe deal și au avut, astfel, posibilitatea să-l schimbe cu pământ fertil, în total 10 familii, însumând 15 ha.

Printre cei înscriși a fost și Banciu Nicolae. Participant la al doilea război mondial pe frontul de Est a văzut cum în U.R.S.S. se făcea agricultură mecanizată pe câmpuri nesfârșite, iar după lăsarea la vatră a susținut ideea colectivizării agriculturii în România, înscriindu-se în întovărășire. Aici au avut pământ bun și s-a semănat grâu, se muncea cu unelte de la S.M.T., tractoare cu șenile, se recolta cu combina, iar recolta a fost bună, fiecare primind după suprafața deținută. El afirmă că oamenii au văzut că întovărășirea merge bine și atunci s-au înscris în G.A.C. El a fost unul dintre organizatorii Gospodăriei, ulterior fiind angajat la Comitetul de Stat pentru Agricultură, Direcția regională, apoi la Centru agricol de la Primăria Brad.⁴¹

În satul Birtin, comuna Vața, întovărășirea a durat 3 ani, până în 1959, când s-a constituit G. A. C. - ul. Puțini oameni s-au înscris, aceștia provenind din rândul celor săraci, cu pământ slab productiv și care primeau astfel pământ bun. Procedura a determinat apariția unor conflicte între săteni, certuri și opreliști reciproce.

În localitatea Vața de Jos, comuna Vața, întovărășirea a ființat 2 ani, între 1957-1959, când s-a creat G.A.C.-ul.

În satul Ociu, comuna Vața, întovărășirea s-a organizat în 1958, iar gospodăria agricolă în 1962, având ca nucleu de formare întovărășirea.

În localitatea Crișcior, comuna cu același nume, întovărășirea a cuprins lunca de pe ambele maluri ale Crișului, cu Uzina de apă. A durat până în 1961, când s-a constituit pe baza ei gospodăria agricolă.

În satul Zdrăpți, comuna Crișcior, întovărășirea a durat până în 1961.

În comuna Rîșculița a fost organizată întovărășirea agricolă „Munca Nouă”. Gospodăriile care au aderat la întovărășire aveau o suprafață totală de 162,71 ha.

În întovărășirea agricolă din Baia de Criș, numită „1 Mai”, au intrat 103 gospodării dintr-un total de 277, având o suprafață totală de 135,51 ha.

În satul Căraciu, comuna Baia de Criș, întovărășirea a fost organizată cu participarea deținătorilor terenurilor slabe calitativ și reduse ca suprafață, aceștia primind în schimb pământ bun. O săteancă afirmă că proprietarii terenurilor fertile au organizat G. A. C. - ul în anul 1959, în momentul în care au observat că pământul lor este dat celor săraci care se înscriau în întovărășire.⁴²

În satul Mesteacăn, întovărășirea agricolă avea 51 capi de gospodărie înscriși, proprietățile acestora însumând 161,37 ha, adică 36,71% din suprafața totală.

În zona montană, de pășuni și fânețe, au fost constituite întovărășiri zootehnice, pământul fiind lăsat proprietarilor.

⁴⁰ Trifa Ioan, născut 1925.

⁴¹ Banciu Nicolae, născut 1923.

⁴² Bulz Elisabeta, născută 1934.

De exemplu, în comuna Blăjeni s-a organizat o întovărășire de creștere a oilor, în număr de 43, fiind desființată în anii '70, având la lichidare tot 43 de oi.

După ce în 1955 fusese inițiată organizarea întovărășirilor agricole, în zona Brad, în 1959 s-a trecut în masă la organizarea G. A. C. - urilor, proces care a durat până în 1962.

Astfel, s-au organizat G. A. C. - uri în: Cărăstău, Țebea, Lunca, Baia de Criș, Căraciu, Râșca, aparținând comunei Baia de Criș, Ribița, Baldovin și Rișculița, comuna Rișculița, Vața de Jos, Târnava, Ociu, Ocișor, Brotuna, Birtin, Tătărăștii de Criș, comuna Vața, Crișcior, Mesteacăn și Brad, orașul Brad. În procesul de unificare a acestor gospodării, Căraciu s-a unificat cu Lunca, devenind brigadă, Baldovin cu Rișculița, Târnava, Brotuna, Ociu și Ocișor cu Vața de Jos, Tătărăștii de Criș cu Birtinul, Baia de Criș cu Râșca și Mesteacăn cu Brad.

Arhivele conțin materiale elocvente cu privire la procesul constituirii întovărășirilor în regiunea Hunedoara. Aducem în sprijinul celor afirmate exemple concrete.

Astfel, la data de 13 septembrie 1952 s-a constituit comitetul de organizare al întovărășirii agricole „21 Decembrie” din satul Gothatea, comuna Gurasada, raionul Ilia. Documentele relevă faptul că: „...În urma muncii politice dusă, s-au înscris în întovărășire un număr de 26 membri, cu o suprafață totală de 28,21 ha teren arabil. Dintre aceștia sunt 11 țărani săraci, cu o suprafață de 8,64 ha și 15 mijlocași, cu o suprafață de 19,57 ha. Perimetrul s-a fixat în două trupuri unde întovărășiții au cele mai multe parcele de pământ și cu cea mai mare suprafață. Din perimetru sunt dislocați 10 locuitori săraci, 48 mijlocași și 20 chiaburi. Numărul celor înscrși reprezintă 17% din totalul de 150 familii ale satului Gothatea, iar suprafața înscrisă reprezintă 12,8% din suprafața de 219 ha teren arabil a satului”⁴³.

La data de 9 august 1952, Comitetul Executiv al Sfatului Popular din regiunea Hunedoara, la solicitarea Comitetului Executiv al raionului Hunedoara, aprobă inaugurarea unui T.O.Z în satul Tâmpa, comuna Băcia, cu denumirea „Viața Nouă”. În întovărășire s-au înscris un număr de 19 țărani săraci și mijlocași, cu o suprafață de 45,87 ha teren arabil. Din cei înscrși, 6 erau țărani săraci, 5 muncitori săraci, 4 țărani mijlocași și 4 muncitori mijlocași. Suprafața pe care o aveau întovărășiții în perimetru era de 9,32 ha, astfel încât autoritățile locale au fost nevoite să disloce din perimetru un număr de 54 gospodării individuale însumând 36,55 ha din care 10 gospodării de țărani săraci (5,66 ha), 36 de țărani mijlocași (21,17 ha) și 8 gospodării de chiaburi (9,72 ha). În total întovărășirea avea 9,1% din suprafața totală a localității și 19% din suprafața ei arabilă⁴⁴.

În comuna Crișeni, Călanul Mic, în data de 22 august 1952 a luat ființă întovărășirea „23 August”, în care s-au înscris 34 de familii, cu o suprafață de 88,72 ha, după cum urmează: 13 țărani și muncitori săraci și 21 de mijlocași. Perimetrul a fost comasat în 5 trupuri, dislocându-se 31 de locuitori, cu o suprafață totală de 24.66 ha. Printre aceștia din urmă se numărau: 7 chiaburi, 22 mijlocași și 2 țărani săraci. Autoritățile locale menționau faptul că: „...în satul Călanul Mic sunt 47 gospodării din care 10 gospodării fără pământ, 12 de muncitori și țărani săraci, 22 de muncitori și țărani mijlocași și 3 gospodării chiaburești. Satul are 162,08 ha, iar cele 34 de gospodării înscrise reprezintă 72,7% din numărul total din sat, 12 dintre cei înscrși

⁴³ DJHAN, fond: Sfatul Popular al județului Hunedoara-Secția Agricolă, dosar 13/1952.

⁴⁴ Ibidem, dosar 16/1952.

fiind salariați”⁴⁵.

La data de 23 mai 1952 Comitetul Executiv regional aproba constituirea întovărășirii „6 Martie” din Rapoltu Mare, raionul Hunedoara, care cuprindea un număr de 35 membri și o suprafață totală de 39,70 ha, în două trupuri. În urma aprobării, la 25 mai 1952, la căminul cultural din comună are loc adunarea generală festivă cu prilejul inaugurării T.O.Z.-ului, acțiune la care participă cei 35 de întovărășiți cu familiile lor, circa 300 de cetățeni ai comunei și din satele apropiate, delegatul Secțiunii Agricole regionale, Matieș Gherasim și o echipă artistică din comuna Simeria⁴⁶.

Anterior, la 23 aprilie 1952, într-un „Referat asupra proiectului de comasare a întovărășirii agricole din Rapoltu Mare” se preciza că: „...în urma cererilor înaintate s-au întocmit lucrările cu proiectul de comasare, astfel: s-au înscris 19 familii din care 8 săraci, 9 mijlocași, 1 mic-burghez și 1 muncitor, cu o suprafață totală de 21,16 ha teren arabil...Prin comasare urmează a fi dislocați din perimetru un număr de 18 proprietari din care 2 chiaburi, 9 mijlocași și 7 săraci. Nu s-au obținut semnături de la toți membrii înscriși, atât pe motivul absenței de la domiciliu, dar și din cauza unor intrigi ce se observă a se fi înscenat din partea unor dușmani ai întovărășirilor.”⁴⁷

Adversarii întovărășirilor, dar și alte aspecte interesante vor fi nominalizate în „Darea de seamă asupra activității depuse de Comitetul de organizarea întovărășirii în comuna Rapoltu Mare”, datat 17 mai 1952: „Tovarăși...trecerea la socializarea agriculturii, în situația politică actuală constituie o datorie patriotică pentru fiecare țaran cinstit, care trebuie să fie convins că proprietatea privată nu-i garantează o existență mulțumitoare, ea fiind obiectul atâtor certuri, dezbinări și uri, doar proprietatea colectivă este cheazăia unei bunăstări, drumul spre progres și lumină...odată cu 6 Martie s-au șters lacrimile vitregiei și s-a pornit cu toată hotărârea pe un drum nou...Agricultura trebuie să fie și ea la înălțimea industriei actuale și să sprijine cu toată tăria dezvoltarea acesteia... Dezvoltarea raionului nostru sub raport industrial (Hunedoara, Ghelari, Teliuc, Călan, Simeria) se datorește în primul rând ajutorului dat de marea țară a socialismului, Uniunea Sovietică, prin metodele înaintate de lucru, precum și prin diferitele mașinării și materii prime pe care nu le-aveam. U.R.S.S. ne-a acordat un sprijin dezinteresat și frățesc în toate împrejurările, ca întotdeauna. Imperialiștii americani și englezi este știut faptul că nu au înmulțit mașinăriile pentru ușurarea vieții, ci păstrau în taină aceste descoperiri, cu gândul barbar de a putea asupra cât mai mult popoarele.

În raionul nostru, agricultura însă deși redusă ca suprafață, a rămas mult în urma eforturilor depuse de sectorul industrial. Agricultura din raionul nostru este în mică parte socializată, deci nu contribuie cu toată tăria la asigurarea hranei necesare muncitorimei noastre. Țărănimea din raionul nostru, deși are condițiuni bune de muncă, totuși nu a înțeles în întregime chemarea muncitorimii, glasul Partidului și Guvernului, care i-a propus să treacă cu încredere și hotărâre la socializarea agriculturii. Colhoznicul sovietic a pășit cu toată încrederea la colectivizarea agriculturii, a terminat pentru totdeauna cu grijile vieții necăjite pe care o arăta proprietatea privată, colhoznicul sovietic fiind astăzi omul desăvârșit, cult, sănătos, dornic de muncă, cu o viață bine organizată și dușman de moarte al imperialiștilor și capitaliștilor. Aceste aspecte ale colhoznicului se datoresc faptului că agricultura

⁴⁵ Ibidem, dosar 20/1952.

⁴⁶ Ibidem, dosar 23/1952.

⁴⁷ Ibidem.

socializată crează un țăran de tip nou...

Lupta pentru crearea întovărășirilor a fost începută. Deputatul Filip Ioan și președinte al Sfatului popular și-a luat angajamentul să sprijine cu totul ideea întovărășirii; țăranul sărac Neamțu Ioan și-a luat angajamentul de a duce această idee și în sânul altor gospodării de țărani săraci și mijlocași; agitatorii Filip Ioan, Berzumțeanu Ioan, Neamțu Ioan și alții au căutat să arate sărăcimii noastre rolul important al întovărășirii, îndreptându-și activitatea mai mult spre țăranii săraci și mijlocași și mai ales în jurul acelor care au frecventat regulat cursurile de iarnă, agro-tehnice. Unii dintre țăranii noștri, care au citit mai mult ca: Danciu Ionel, Simerian Teodor, Szenasi Albert s-au înscris cu multă dragoste.

Nu începuse bine această muncă și dușmanul de clasă depunea eforturi zadarnice să destrame această acțiune. Svonurile pătrundeau în fiecare gospodărie, chiaburimea lansase svonul că înscriindu-se în întovărășire țăranii vor muri de foame, vor pierde avutul. Florea Emilian, deși țăran mijlocăș, împins de chiaburi s-a deplasat în câteva rânduri în familia unui întovărășit și încerca să-l determine a se retrage. Organizația de bază a observat că aceste idei sunt alimentate de chiaburi ca Sandor Ernest și Oana Dumitru, care prin uneltele lor încercau să răstoarne munca noastră. Aceștia au fost demascați și s-au constatat o serie de abateri și retrageri de terenuri din partea lor, fiind dați în judecată..."⁴⁸.

La data de 25 septembrie 1952 s-au pus bazele întovărășirii „Zori noi” din Zlaști, raionul Hunedoara, care cuprindea 92,27 ha, în 4 trupuri. În cătunul Zlaști existau 74 gospodării de muncitori, din care 7 gospodării de țărani săraci, 53 de țărani mijlocași și 14 de chiaburi. În T.O.Z. s-au înscris 56 de țărani, reprezentând 76% din numărul total al gospodăriilor, dintre aceștia 46 fiind salariați la diferite întreprinderi, în timpul liber ocupându-se cu agricultura⁴⁹.

Într-o dare de seamă a comitetului de organizare a întovărășirii agricole „9 Mai” din comuna Băcăinți, raionul Orăștie, datată 22 iunie 1952, sunt oferite atât informații statistice, cât și date referitoare la mijloacele și metodele utilizate în procesul creării întovărășirii: „...în regiunea Hunedoara s-au constituit 10 G.A.C.-uri și 6 întovărășiri agricole de tip T.O.Z. din care în raionul Orăștie sunt 4 G.A.C.-uri și anume în comuna Șibot, în Vinerea, în Pricaz și în Beriu, cât și o întovărășire agricolă în satul Sibișel, comuna Beriu...văzând acestea, o parte din țăranimea săracă și mijlocașă din comuna noastră a făcut cereri de înscriere în întovărășire, acțiunea fiind inițiată de organizația de bază și Sfatul Popular comunal, sub îndrumarea Comitetului Raional de Partid. S-a constituit un comitet de organizare (Cibeau Sabin, Sârbu Aurel și Vlaicu Aurel) și s-a continuat munca în rândurile țăranimii muncitoare din sat, în vederea înscrierii în întovărășirea agricolă, prin prelucrarea statutului-model al întovărășirii, prin ședințe în cadrul căminului cultural, stând de vorbă cu țăranii în grupuri și ducând munca de lămurire de la om la om.

În timpul acțiunii ne-am lovit și de unele greutăți în munca noastră, din partea unor elemente care fiind influențate de dușmanul de clasă, de chiaburii satului, s-au adresat cu cuvinte dușmănoase celor care duceau muncă de lămurire, așa cum este cazul lui Durigă Viorel din Băcăinți. Altul este Iosif Teofil lui Luca, care a afirmat în fața întovărășirii, speranța în vechile timpuri trecute ale burgheziei; Mara Sabin lui Pavel, care a afirmat că decât să se înscrie în întovărășire, preferă să se mute din comună.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Ibidem, dosar 24/1952.

Cu toate aceste greutăți ivite în munca noastră, care cu ajutorul Partidului nostru au fost înlăturate, noi ne-am continuat munca de lămurire în rândurile sătenilor. Astfel, la data de 9 mai 1952 a fost creată întovărășirea „9Mai”, ziua Victoriei Armatei Sovietice asupra fascismului. Totuși, din lipsă de vigilență revoluționară de clasă am lăsat să se strecoare în rândurile noastre și unele elemente necorespunzătoare, chiaburești ca: Mara Sabin lui Petru, Ciușca Serafim lui Archiș și Drăgan Teodor lui Augustin, care însă cu sprijinul Partidului au fost demascați și cererile lor respinse din întovărășire”⁵⁰.

Cu prilejul inaugurării întovărășirii „9 Mai” și a școlii elementare din Băcăinți, directorul școlii, Sofronie, preciza faptul că: „...în țările de democrație populară și în special în U.R.S.S. se construiesc case de cultură pentru ridicarea nivelului cultural al maselor muncitoare, pe câtă vreme în țările capitaliste se lucrează la fabricat tunuri și arme pentru dezlănțuirea unui nou războiu mondial”, menționând că elementele chiaburești n-aveau ce căuta în rândurile întovărășiiilor⁵¹.

Procesul-verbal încheiat cu ocazia constituirii unei întovărășiri se încadrau într-un tipar anume, așa cum o dovedește și cel întocmit de întovărășii din Băcăinți: „Noi, subsemnații țărani săraci și mijlocași, pentru mărirea permanentă a productivității culturilor agricole, care ne ajută la îmbunătățirea traiului, ne-am hotărât de bunăvoie a ne înscrie și a constitui Întovărășirea Agricolă din comuna Băcăinți, raionul Orăștie, Regiunea Hunedoara din R.P.R., pentru lucrarea pământului în comun cu mașinile și tractoarele statului, prin S.M.T., sub denumirea de „9 Mai” având o suprafață de 19,79 ha teren arabil comasat în două trupuri.

Muncind cu dragoste și elan în întovărășirea noastră, noi, știm că vom contribui în mod efectiv la întărirea scumpei noastre patrii, factor activ pentru apărarea păcii.”⁵²

La întovărășirea „9 Mai” din Băcăinți vor adera 13 țărani săraci și mijlocași, cu o suprafață de 18,91 ha, iar perimetrul s-a stabilit în 2 trupuri, fiind dislocați 39 de țărani, deținători a 18, 37 ha.

În satul Pojoga, raionul Deva, la data de 21 iunie 1952 se pun bazele întovărășirii „Drumul lui Lenin” prin înscrierea a 15 țărani, dintre care 11 erau țărani săraci și 4 mijlocași. Perimetrul întovărășirii s-a fixat într-un singur trup, din zonă fiind dislocați 12 țărani săraci, 26 mijlocași și 2 chiaburi. La ședința de inaugurare, ce a avut loc la căminul cultural din comună, s-au făcut afirmații de genul: „...urmând pilda colhozurilor și T.O.Z.-urilor din U.R.S.S., întovărășirile agricole și G.A.C.-urile vor deschide o nouă eră în agricultura țării noastre, de belșug și fericire” ori „...au existat piedici din partea chiaburilor și a unor unelte a chiaburilor care au dus tot felul de zvonuri contrare întovărășiiilor”⁵³.

Întovărășiri agricole au fost create în Hășdat, numindu-se „7 Noiembrie” și reunind 33 de țărani, dintre care 10 săraci și 23 mijlocași, 6 fiind salariați, dar și în comuna Dobra, sub numele de „8 Mai”⁵⁴.

La data de 14 septembrie 1952 a fost înființată, în 3 trupuri, întovărășirea agricolă „Drumul lui Lenin”, satul Strei, comuna Crișeni. În sat existau 69 de gospodării, 20 de țărani muncitori, 10 aparținând țăranilor săraci, 35 mijlocașilor și

⁵⁰ Ibidem, dosar 26/1952

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Ibidem, dosar 27/1952.

2 chiaburilor. În întovărășire s-au înscris 61 de țărani, dintre care 20 erau salariați, reprezentând 89% din numărul total al gospodăriilor din sat. Suprafața totală a satului era de 240 ha, iar cea a întovărășirii de 197,23 ha⁵⁵.

Întovărășirea „Drumul socialismului” din comuna Bobâlna a fost constituită cu sprijinul a 17 familii de țărani, 10 săraci și 7 mijlocași, având o suprafață de 19,08 ha teren arabil. Precizăm că Bobâlna avea, la acea dată, o suprafață de 1610,40 ha, din care 492 ha arabil și 230 familii, din care 57 săraci, 151 mijlocași și 22 chiaburi. Prin comasare, au fost mutați 65 de țărani⁵⁶.

În noiembrie 1952, Comitetul de Partid-Regiunea Hunedoara atrăgea atenția primilor-secretari ai comitetelor raionale de partid că: „...Biroul Regional a analizat problema creării de întovărășiri agricole în regiune, rezultând următoarele: în raionul Hunedoara au fost organizate până la 1 septembrie 1952 un număr de 6 T.O.Z.-uri, cu 159 familii și cu 370.04 ha (cea mai bună este cea din Călanul Mic, cu 34 familii și 93 ha, iar cea mai slabă cea din Batiz cu 13 familii și 39 ha); în raionul Hațeg au fost create 7 T.O.Z.-uri, cu 324 familii și cu 467,71 ha (bună-cea din Sălașu Superior, cu 29 familii și 80 ha, slabă-Ohaba, cu 36 familii și 46 ha).

Nu aceeași preocupare au avut-o celelalte comitete raionale de partid, care luptă pentru a avea un număr mai mare de T.O.Z.-uri, fără însă a ține cont de suprafețele cu care intră țărani săraci și mijlocași în întovărășire (de exemplu la Ilia). Lipsa cea mai gravă în problema organizării întovărășirilor agricole este la raioanele Orăștie (cu 3 întovărășiri și 59 familii și cu 69,73 ha), iar la Sebeș și Brad nu există nici una”⁵⁷.

Documentul sus-menționat preciza că la acea dată, în regiunea Hunedoara fuseseră create 58 de T.O.Z.-uri. Putem observa, de asemenea, că nu conta atât numărul familiilor întovărășite, pentru a fi evidențiat, ci suprafața de teren colectivizată, în perspectiva transformării T.O.Z.-urilor în G.A.C.-uri. Deocamdată, însă, autoritățile locale se confruntau cu problema părăsirii de către țărani a gospodăriilor colective în favoarea întovărășirilor.

Astfel, la data de 12 aprilie 1953 era inaugurată întovărășirea „Drumul socialismului” din Sântandrei, care includea 26 de țărani săraci și mijlocași, cu o suprafață de 92, 87 ha, reprezentând 14,48 % din terenul arabil al satului. Cu acest prilej, autoritățile sesizau faptul că: „, cei înscriși anterior la G.A.C. Sântandrei au trecut la întovărășire, la G.A.C. rămânând doar 16 familii. Tovarășul Boureanu Ștefan, prim-secretar al Comitetului raional P.M.R. Hunedoara a arătat că era cu mult mai bine dacă toți membrii întovărășirii ar fi rămas la G.A.C., însă părăsirea acestuia se datorește faptului că încă nu toți au înțeles chemarea și linia partidului de a se înscrie în G.A.C., pentru a scăpa de exploatarea chiaburilor și a trece la forma superioară de cooperare pentru lucrarea pământului în comun”⁵⁸.

Sfatul Popular al regiunii Hunedoara-Direcția Agricolă Regională trimitea, la 8 iunie 1954, Ministerului Agriculturii și Silviculturii, Direcția Generală a Gospodăriilor Agricole Colective și Întovărășirilor Agricole situația nominală a întovărășirilor agricole din regiune, existente la 31 mai 1954, rezultând următoarele⁵⁹:

⁵⁵ Ibidem, dosar 28/1952.

⁵⁶ Ibidem, dosar 38/1952.

⁵⁷ Idem, fond: Comitetul Regional PCR-Hunedoara, dosar 703/1952, fila 8.

⁵⁸ Idem, fond: Sfatul Popular al județului Hunedoara-Secția Agricolă, dosar 28/1953, fila 72.

⁵⁹ Ibidem, dosar 24/1954.

Satul	Raionul	Nr. familii	Hectare	Ari	Denumire întovărășire
Teiuș	Alba	31	40	42	Drumul Socialism.
Mihaltș		31	34	04	Vict. Social.
Stremț		37	47	70	Drum. lui Lenin
Vințul de Jos		89	102	-	7 Noiembrie
Oiejdeș		12	14	91	Gh.Doja
Galda de Jos		27	30	40	Progresul
Alba		18	33	30	Horia, Cloșca, Crișan
Bucerdea		28	24	89	Gh.Doja
Cricău		46	48	32	V. Roaită
Hăpria		21	19	42	Flamura Roșie
Ighiu		65	42	---	Steaua Roșie
Șard		37	24	---	23 August
Petelea		14	28	---	Zorile Roșii
Galtiu		14	59	96	Viața Nouă
Sibișel	Orăștie	41	33	72	1 Mai
Băcăinți		22	37	04	9 Mai
Orăștie		27	72	42	Vasile Roaită
Geoagiu		15	19	36	Dr. lui Lenin
Spini		51	102	---	Grivița Roșie
Gelmar		10	20	07	7 Noiembrie
Turdaș		28	50	71	23 August
Bobâlna		17	19	08	Drumul Socialism.
Căstău		16	18	12	Octombrie Roșu
Crăcău	Sebeș	24	39	58	Dezrobirea
Rapold	Hunedoara	38	70	28	6 Martie
Batiz		11	30	77	1 Mai
Tâmpa		22	62	15	Viața Nouă
Hăjdat		15	27	57	7 Noiembrie
Băcia		37	108	33	Drum Nou
Cristur		33	46	35	6 Februarie
Sântandrei		26	92	87	Drumul Socialism.
Zlaști		41	69	90	Zori Noi
Livada	Hațeg	45	16	36	Drum Nou
Băești		18	25	56	Drumul Socialism.
Ohaba		24	44	64	23 August
Râu Alb		11	14	31	21 Decembrie
Sălașu Inferior		18	22	30	V. Roaită
Berthelot		11	13	67	24 Septembrie
Mălăești		4	7	10	7 Noiembrie
Dobra	Ilia	35	31	50	8 Martie
Gurasada		53	62	14	6 Martie

Pojoga		52	63	64	Dr. lui Lenin
Sălciva		77	97	58	Mureșul
Câmpuri		25	23	70	Drumul Socialism.
Târnăvița		24	13	42	Ogor Nou
Burjuc		35	31	03	23 August
F. Sârbu		27	31	56	F.Sârbu
Zam		41	28	68	Progresul
Bejan		13	15	84	7 Noiembrie
Lăpugiul Inferior		12	17	60	Gh. Apostol
Leșnic		16	11	76	F.Sârbu
Mintia		27	30	---	Progresul
Tisa		23	22	63	7 Noiembrie
Gothatea		25	28	21	21 Decembrie
Hărău		11	20	20	7 Noiembrie
Brănișca		8	5	15	1 Mai
Teiu		13	15	55	16 Februarie
Sântuhalma	Deva	59	107	39	Horia
Viile Noi		26	36	25	Drumul Socialism.
Total: 59		1677 familii	2307,45 ha		

Într-o altă situație statistică a întovărașirilor agricole din regiunea Hunedoara, datată 1 ianuarie 1955, sunt prezentate comparativ întovărașirile existente la începutul și la finele anului 1954, astfel⁶⁰:

Raionul	Nr.întov.la 1ian.1954	Nr. întov. la 20 dec.1945	Nr. familii intrate până la 20.XII 54	Suprafața totală a întov.la 20 XII 1954
Alba	13	18	607	649,69
Brad	---	2	31	17,29
Hațeg	7	8	153	175,91
Hunedoara	7	7	180	449,35
Ilia	15	21	641	694,84
Orăștie	9	14	419	587,17
Petroșani	---	---	----	----
Sebeș	1	3	53	104,14
Or. Deva	2	2	86	153,49
Oraș Hunedoara	1	1	39	69,84
Total	55	76	2209	2901,72

La data de 1 iunie 1955, Sfatul Popular al regiunii Hunedoara-Secția Agricolă Regională, Serviciul Organizării Teritoriilor raporta Ministerului Agriculturii și

⁶⁰ Ibidem, dosar 34/1954.

Silviculturii situația întovărășirilor agricole și zootehnice existente la 20 mai 1955, rezultând următoarea situație statistică⁶¹:

Raionul	Nr.întov. Agricole	Nr. familii intrate	Suprafața totală a întov. agricole	Nr. întov. zootehnic.	Nr. familii intrate	Suprafața totală a întov. zootehnic.
Alba	18	665	676,27	9	329	54,84
Brad	2	31	17,29	1	47	31
Hațeg	8	165	187,35	9	440	---
Huned.	11	391	1021,1	20	918	1372,4
Ilia	25	705	733,2	24	677	551,2
Orăștie	18	511	706,9	5	189	170,2
Petroș.	---	---	---	---	---	---
Sebeș	4	68	124,7	---	---	---
Oraș Deva	2	83	154,2	---	---	---
Oraș Huned.	1	39	69,8	---	---	---
Total	89	2658	3691	68	2600	2179,8

La începutul anului 1956, Comitetul Regional P.M.R.- Secția Agrară întocmea o statistică privind întovărășirile zootehnice de creștere a oilor și asociațiile de cultura plantelor tehnice existente în regiunea Hunedoara la 1 ianuarie 1956⁶²:

Raionul	Nr.întov. oi	Nr. familii	Nr.oi	Nr. asociații sfeclă	Nr. familii	Hectare
Alba	15	545	3051	4	116	41,50
Brad	5	242	755	--	--	--
Ilia	28	879	4569	1	26	6,86
Hațeg	9	518	4575	--	--	--
Hd.	21	931	11134	5	64	24,20
Orăștie	15	572	2929	--	--	--
Sebeș	6	392	2530	--	--	--
Petroș.	3	99	1646	--	--	--
Total	102	4178	31189	10	206	72,50

Documentele relevă faptul că la 1 ianuarie 1956, pe raza regiunii Hunedoara fuseseră create 114 întovărășiri agricole ce cuprindeau 3514 familii și 4427 hectare. Se făcea precizarea că suprafața totală a sectorului socialist la acea dată era de 12419 ha, reprezentând 6,5% din terenul arabil al regiunii. La data de 15 aprilie 1956 situația se prezenta astfel: 152 întovărășiri, cuprinzând 5145 familii și 5789 ha, în vreme ce

⁶¹ Ibidem, dosar 36/1955.

⁶² Idem, fond: Comitetul Regional PCR-Hunedoara, dosar 2106/1956, fila 1.

suprafața totală a sectorului socialist în regiune era de 14528 hectare, reprezentând 7,6% din terenul arabil.⁶³

La data de 30 decembrie 1958 situația socializării agriculturii în regiunea Hunedoara se prezenta astfel⁶⁴:

Raionul	Nr. GAC	Nr. fam.	Supr.	Nr. Întov agric	Nr. fam.	Supr.	Nr. întov zoot.	Nr. fam.	Nr.oi	Supr. de Coop	Supr. Coop	%
Alba	12	360	1138	76	10063	8749	27	3495	3891	54397	20817	38,26
Brad	--	--	--	29	1916	915	55	3353	2271	32329	12009	37,14
Hățe.	4	126	644	67	3978	3348	40	2368	2558	44280	5290	13,52
Hd.	10	848	2686	41	2463	4072	35	1819	2808	28874	14488	50,18
Ilia	6	240	557	120	9335	16187	9	422	64	37908	16828	44,39
Orăș.	10	446	2075	42	2001	1722	36	2994	2056	44070	13634	30,93
Petro	--	--	--	--	--	--	14	504	688	24217	1081	4,46
Sebe.	19	2471	7863	65	6095	6954	16	1913	2786	60813	20516	33,73
Deva	1	85	239	4	380	503	--	--	--	1763	742	42,08
Hd Oraș	--	--	--	4	259	176	--	--	--	2587	176	6,80
Total	62	4576	15202	448	36490	42626	232	16898	17122	331238	106281	32,08

Pentru o analiză comparativă, prezentăm situația transformării agriculturii în regiunea Hunedoara la data de 17 decembrie 1959⁶⁵:

Raionul	Total familii colectiv.	Hectare colectiv.	%	Nr. G.A.C.	Nr.întov. agric.	Nr.întov. zootehnice.
Alba	2360	4899	9	17	39	29
Brad	1587	5351	16,5	10	20	59
Hăteg	2241	8390	18,9	24	46	36
Hd	3473	13903	48,6	34	22	23
Ilia	2330	5430	14,3	21	101	1
Orăștie	3522	10376	23,4	18	26	33
Petroșani	--	--	--	--	--	16
Sebeș	4751	14296	23,4	22	46	7
Deva Oraș	314	675	38,2	2	2	--
Hd. Oraș	--	--	--	--	4	--
Total	20578	63320	19,1	148	146	307

Într-un referat al Sfatului Popular al regiunii Hunedoara - Comitetul Executiv privind realizările în sectorul cooperatist agricol pe baza dărilor de seamă anuale din anul 1959 este menționată dinamica colectivizării în zonă, astfel: „...rezultatele obținute sunt o expresie vie a muncii perseverente ce a fost depusă de către organizațiile de partid și sfaturile popular, jos la sate (n.a. în viziunea autorităților comuniste satul reprezenta o lume înapoiată, inferioară, care trebuia adusă la nivelul clasei muncitoare, superioare), pentru organizarea de noi gospodării colective și întovărășiri...numărul GAC a crescut de la 62, la începutul anului, la 149, creștere cu 87 gospodării. Numărul

⁶³ Ibidem, fila 2.

⁶⁴ Ibidem, dosar 104/195, fila 49.

famiiliilor de colectiviști a crescut de la 4576 la 20714 , creștere de 16138 familii, iar suprafața s-a mărit de la începutul anului cu 50456 ha, ajungându-se la sfârșitul anului la 65558 hectare.

Deși numărul întovărășirilor agricole și zootehnice a scăzut, datorită faptului că unele dintre ele au trecut la forma superioară - GAC-ul, totuși numărul de familii a crescut cu 6565, ajungându-se la 59953 familii. De asemenea, suprafața întovărășirilor agricole și zootehnice a crescut la 67449 ha, ajungându-se la 158528.

În total pe regiune, sectorul cooperatist cuprinde o suprafața de 224186 ha, adică 61,6% din suprafața cooperativizabilă, iar terenul deținut de GAC-uri reprezintă 18% din suprafața colectivizabilă. Raioanele Ilia și Hunedoara au cele mai multe GAC-uri și întovărășiri..⁶⁶

Același Sfat Popular al regiunii Hunedoara întocmea, la data de 15 mai 1960 un referat privind munca de cooperativizare și întărirea economico-organizatorică a sectorului socialist din regiune. În material sunt menționate atât date statistice, cât și măsurile luate în procesul colectivizării, fiind identificate cauzele scăderii numărului de întovărășiri și dificultățile procesului. Astfel: „...bunele rezultate obținute de GAC-uri au avut o influență pozitivă asupra țăranilor muncitori, care s-au convins de superioritatea mării gospodării socialiste, față de mica gospodărie individuală. Comitetul Executiv al Sfatului Popular Regional, îndrumat de către Comitetul Regional de Partid au luat o serie de măsuri menite să ducă la lărgirea și întărirea sectorului cooperatist din regiunea noastră. În munca noastră de cooperativizare au fost antrenate organele de la comune ca: deputați, profesori și învățători, țărani fruntași, tehnicieni, activiști de partid, care au dus munca de lămurire în atragerea țăranilor în gospodăriile colective și întovărășiri. Suprafața cooperativizării față de începutul anului 1960 se prezintă astfel:

Data	Nr. GAC	Familii	Suprf. în ha	Nr. Îtov. Agric+ zoot.	Familii	Nr.oi	Suprf. Ha	Supraf. de cooperativizat	%
01.01.1960	149	20714	65658	508	59953	30915	158528	362861	61,60
15.05.1960	186	26426	80372	462	59891	25483	190566	359866	75,80

Față de 1 ianuarie 1960, la 15.05 numărul GAC-urilor a crescut cu 37, iar a întovărășirilor zootehnice și agricole a scăzut cu 46 de unități, din două motive: o parte din ele au trecut la forma superioară - GAC-ul, iar o altă parte din întovărășiri au fost unificate, acolo unde au existat 2 unități într-un sat. În prezent este cooperativizată o suprafață de 272858 ha teren agricol, din cele 359886, cât sunt de cooperativizat în regiune.

Raioanele Hunedoara și Ilia au terminat în linii mari cooperativizarea agriculturii, ajungând la 96-98%, fiind întocmită documentația necesară pentru a cere partidului aprobarea declarării ca raioane cooperativizate. Raionul Orăștie este cooperativizat în proporție de 72%, iar Bradul 62%, Hațeg 37%. Din cele 727 de sate existente în regiunea Hunedoara, 105 sunt colectivizate, iar 431 sunt cooperativizate...

Cu munca de cooperativizare a agriculturii la noi în regiune au existat și unele lipsuri, ca cele de la Hunedoara, Brad și Ilia unde au fost constituite GAC-uri în zona de munte, unde suprafețele de teren arabil sunt de o fertilitate scăzută. Aceste gospodării

⁶⁵ Ibidem, fila 50.

⁶⁶ Idem, fond: Sfatul Popular al județului Hunedoara-Secția Agricolă, dosar 20/1960.

colective sunt lipsite de o perspectivă imediată. De exemplu, gospodăria colectivă din Cernișoara Florese, raionul Hunedoara, care deși este constituită de 3 ani, în urma transformării întovărășirii, nu a realizat venituri satisfăcătoare. Membrii colectivști din aceste unități își asigură existența din salariul pe care-l primesc ca mineri sau muncitori forestieri și nu din gospodăria colectivă.

Considerăm că în unele cazuri, organele raionale fugind după rezultate câștigate ușor au neglijat satele de șes cu o mare pondere economică.

Față de această situație, Biroul Comitetului Regional de Partid și Comitetul Executiv Regional au hotărât ca în localitățile fără perspective să nu se mai constituie, deocamdată, unități cooperatiste, ci întreaga muncă politică să fie îndreptată către satele cu perspective economice...⁶⁷.

Într-o monografie a regiunii Hunedoara, care prezintă comparativ situația social-economică a anilor 1948 și 1958, se arată că: „...Transformarea socialistă a agriculturii în regiune s-a desfășurat într-un ritm lent, abia în anul 1958 obținându-se rezultate mai bune. Din suprafața totală cooperativizabilă, exclusiv sectorul de Stat, G.A.C.-urile și întovărășirile dețineau 6,1% în anul 1956, aproape 9% în 1957 și 29,3% în 1958...Dezvoltarea în ritm rapid a industriei grele și construcțiilor, pe de o parte, iar pe de altă parte transformarea socialistă lentă a agriculturii regiunii a determinat, la un moment dat, recrutarea de forță de muncă din alte regiuni...⁶⁸.

La rândul său, Biroul Comitetului raional Hunedoara, raporta Biroului Comitetului regional de partid că: „... în raionul nostru s-au îndeplinit cu succes sarcinile privind colectivizarea agriculturii...În raionul nostru, în munca pentru construirea socialismului la sate, întovărășirile agricole au avut un important rol educativ. Lucrând laolaltă pământul, întovărășiții s-au deprins cu munca colectivă. În ce privește metodele folosite, o importanță deosebită au avut atragerea unui număr însemnat de colectivști și specialiști, în domeniul agriculturii, la munca de lămurire a țăranimii; apoi organizarea de vizite la G.A.C. fruntașe, seri de întrebări și răspunsuri și expuneri de către brigăzile științifice trimise la sate, vizionări de filme documentare agricole, expoziții, e.t.c...⁶⁹.

Întovărășirile agricole, a căror destinație era cea de a preceda gospodăriile colective, aveau rolul de a diminua atașamentul țăranului față de proprietatea funciară și de a-l obișnui cu munca în colectiv. Prin ele s-a reușit fisurarea unității satului, atomizarea acestuia, autoritățile atrăgându-și de partea lor oamenii săraci. Totodată, prin intermediul întovărășirilor li s-a creat țăranilor iluzia că își vor putea munci în continuare pământul, fără teama de a-l pierde, de asemenea, că recolta le va reveni. Pe de altă parte, întovărășirile au dorit să demonstreze țăranilor că se pot obține recolte mari, dacă se lucrează în asociație și cu mașini agricole.

Întovărășirile agricole au constituit nucleul gospodăriilor colective, țăranii întovărășiți fiind, de regulă, primii care s-au înscris în colectiv.

Se aprecia că întovărășirile nu funcționează potrivit obiectivelor autorităților, în sensul că fiecare țăran întovărășit își lucra în continuare pământul. Neajunsul mai consta și în faptul că ele asigurau statului o cantitate de produse agricole foarte redusă, recolta fiind însușită de țăran.

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Idem. fond: Comitetul Regional P.C.R. Hunedoara, dosar 62/1948-1958, fila 10

⁶⁹ DJHAN, fond: Comitetul Regional P.C.R. Hunedoara, dosar 98/1962, filele 76-77

Fideli obiectivului lor de a asigura o cantitate mai mare de produse agricole ieftine pentru clasa muncitoare și de a „sparge” unitatea și conservatorismul satului, comuniștii au trecut la organizarea gospodăriilor colective.

LES ASSOCIATIONS AGRICOLES DE LA RÉGION HUNEDOARA

Résumé

Les associations agricoles ont constitué le noyau de fermes agricoles, les paysans associé étant les premières qui ont adhéré aux structures collectivisées. Le régime considérait que l'association agricole ne fonctionne pas conforme les objectifs des autorités. Les associations ont été considéré comme des formes inférieurs de coopération agricole et, en même temps, une phase intermédiaire vers l'étape supérieure, dans la vision du régime communiste, la ferme agricole (GAC).